

KS. MARCIN NABOŻNY

**DANIEL NOWAK „KRONIKA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO
W STARYM ŻMIGRODZIE”, KROSNO 2018, SS. 88,
ISBN 978-83-7530-576-0**

Jednym z podstawowych źródeł do dziejów każdej parafii jest kronika parafialna. Obowiązek jej prowadzenia, według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., spoczywa aktualnie na proboszczu. W przeszłości kroniki parafialne były prowadzone z inicjatywy kapłanów, a ich pisanie wynikało z potrzeby dokumentowania historii parafii i utrwalania wydarzeń mających w niej miejsce. Często jednak kronika parafialna wykracza poza przytoczony powyżej zakres wydarzeń parafialnych i zawiera niejednokrotnie szerszy kontekst dziejów wsi, czy miast. Tym samym kronika parafialna staje się istotnym źródłem dla badaczy regionalistów.

Kroniki parafialne były w przeszłości prowadzone często z inicjatywy samych księży proboszczów, a ich założenie wynikało z potrzeby dokumentowania lokalnych wydarzeń, głównie związanych z działalnością parafii. Zdarzało

---

KS. DR MARCIN NABOŻNY, kapłan diecezji rzeszowskiej, pracownik naukowo-dydaktyczny w Katedrze Historii Kościoła w Czasach Najnowszych, Metodologii i Nauk Pomocniczych Historii w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Kontakt: marcin.nabozny@kul.pl.

się też, że zachętą do działań kronikarskich stawało się odpowiednie rozporządzenie władzy kościelnej¹.

Kroniki parafialne są źródłem wyjątkowym i często korzystanie z nich jest bardzo utrudnione. Wynika to zarówno z faktu troski o stan zachowania tego źródła oraz braku odpowiednio zorganizowanych archiwów parafialnych, które nie dysponują miejscem i pracownikami umożliwiającymi korzystanie z kronik, czy innych materiałów archiwalnych wytwarzanych w wyniku funkcjonowania danej parafii.

Naprzeciw temu wyzwaniu wyszedł Daniel Nowak, który podjął się wydania krytycznego kroniki kościoła parafialnego w Starym Żmigrodzie. Należy zaznaczyć, że autor wielokrotnie korzystał z tego źródła, bowiem jest autorem kilku opracowań i artykułów dotyczących przeszłości żmigrodzyczyny². Do powstania tej publikacji przyczyniła się między innymi dobra znajomość przez Daniela Nowaka tejże kroniki parafialnej, służącej do opracowania przez niego wcześniejszych książek i artykułów.

Omawiana publikacja zawiera wstęp, łaciński tekst „Memorabilia Ecclesiae Parochialis Antiqua Zmigrodensis”, polski tekst Kroniki kościoła parafialnego w Starym Żmigrodzie, ilustracje oraz bibliografię. Całość liczy 88 stron opublikowanych w formacie 165×235 mm, w twardej oprawie. Książka jest klejona, druk jednobarwny zawierający 25 ilustracji. Publikacja została starannie wydana przez krośnieńskie wydawnictwo Rafała Barskiego „Ruthenus”.

Parafia Stary Żmigród jest jedną z najstarszych parafii regionu, a jej początków należy szukać już w średniowieczu. Swym zasięgiem obejmuje Stary Żmigród, Łysą Górę i Siedliska Żmigrodzkie. Parafia w Starym Żmigrodzie według wzmianek historycznych istniała już w 1326 r. Obecny kościół pod wezwaniem św. Katarzyny, był pierwotnie zbudowany w stylu gotyckim. Data jego budowy

1. R. R. Kufel, *Jak prowadzić kronikę parafialną. Poradnik*, Zielona Góra 2014, s. 5-6.
2. D. Nowak, *Historia Starego Żmigrodu*, Krosno 2001; D. Nowak, *Stary Żmigród w średniowieczu*, Krosno 2014 (wyd. II – Krosno 2017); D. Nowak, *Własność kościelna w wybranych parafiach obecnej diecezji rzeszowskiej w świetle metryki józefińskiej*, „Teki Komisji Historycznej Oddział Polskiej Akademii Nauk w Lublinie” 2015, s. 96-115; D. Nowak, *Początki osadnictwa i chrześcijaństwa w regionie jasielskim*, „Rocznik Kolbuszowski” 2015, s. 217-232; D. Nowak, *Ks. Julian Beigert 1873-1957*, „Zwiastowanie” R. 24, 2015, nr 4, s. 382-385; D. Nowak, Nowosielski J., *Wykaz władz nowego Żmigrodu 1713-1850*, „Zwiastowanie” R 25, 2016, nr 4, s. 183-195; D. Nowak, *Geneza i początki miejscowości*, w: *Huta Polańska dawniej i dziś. Studia i materiały*, red. J. Delekta, K. Szopa, S. Zych, Rzeszów 2017, s. 17-28; D. Nowak, *Lubatowa w Metryce Józefińskiej w latach 1787-1789*, w: *Czwarta księga jubileuszowa wsi Lubatowa*, Rzeszów 2017; *Krosno oraz Białobrzegi, Krościenko Niżne, Polanka, Suchodół i Turaszówka z lat 1785-1789 w świetle Metryki Józefińskiej*, w: *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, pod redakcją Franciszka Leśniaka i Tadeusza Łopatkiewicza, s. 161-201, t. 8, Krosno 2018; D. Nowak, *Stały kataster w Galicji*, „Rocznik Kolbuszowski” 2018, s. 283-304;

nie jest znana. Konsekrowany został w 1544 r. przez bpa Bernarda, sufragana warszawskiego. Kościół został przebudowany w latach 1924-1930 przez ks. Juliana Beigerta. Zbudowany został w stylu romańskim z kamienia ciosanego. Sufit kościoła kasetonowy, dach kryty blachą. Nowy kościół konsekrował biskup przemyski Franciszek Barda w 1931 r. Obecnie w ołtarzu głównym jest obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, po bokach figury św. Jacka oraz bł. Czesława. Konsekrowany w 1935 r., zawiera relikwie św. Wojciecha i św. Stanisława. Na terenie parafii znajduje się kościół dojazdowy pw. św. Floriana w Łysej Górze - murowany, w stylu współczesnym, zbudowany w 1991 r. i poświęcony w 1992 r.³

Wstęp do książki jest krótkim streszczeniem wspomnianych dziejów parafii w Starym Żmigrodzie oraz zarysowaniem procesu tworzenia tejże kroniki parafialnej i przedstawieniem jej twórców. Są to informacje niezbędne do zrozumienia kontekstu informacji zawartych w kronice i charakteru tego źródła, obejmującego lata 1877-1914. Prezentowana publikacja została przygotowana z uwzględnieniem norm zawartych w instrukcji wydawniczej z zakresu edytorstwa XIX i XX-wiecznego. Zawarte są zatem w książce niezbędne elementy takie jak przypisy wyjaśniające tekst kroniki. Skromnym zdaniem recenzenta, przy opracowywaniu tego typu źródła należałoby bardziej starannie stosować się do wskazań wspomnianej instrukcji wydawniczej⁴.

Treść samej kroniki nie podlega recenzji, bowiem jest to źródło historyczne, które często pomimo wielu niedoskonałości, jest podstawą do pisania dziejów małych Ojczyzn. Publikacja Daniela Nowaka wpisuje się w upowszechnianie tego typu źródeł i umożliwia zapoznanie się z tym unikalnym źródłem historycznym jakim jest kronika kościoła parafialnego. Zawarte tam informacje są niezwykle ciekawym materiałem odzwierciedlającym charakter parafii, kontekst życia ludzi, sytuację materialną parafii, zaangażowanie ludzi w funkcjonowanie lokalnego Kościoła oraz inne wiadomości, np. informacje pogodowe, niekiedy prywatne opinie piszącego.

Książka Daniela Nowaka jest kolejnym dowodem na jego troskę o zachowanie dziedzictwa kulturowego i materialnego Starego Żmigrodu. Zapoznanie się z tym źródłem jest ciekawym odkryciem przeszłości tych ziem oraz stanowi okazję do poznania historii Starego Żmigrodu. Wydaje się, że udostępniony w tej książce tekst kroniki będzie okazją do jeszcze lepszego i skuteczniejszego upowszechniania historii tego regionu oraz stanie się inspiracją do podjęcia kolejnych opracowań o kościelnej przeszłości Starego Żmigrodu.

3. *Schematyzm Diecezji Rzeszowskiej*, Rzeszów 2017, s. 628-630.

4. J. Tandecki, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014.